عبدالحق حامد

والده‌م

استانبول

١٣٢٩

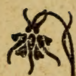
[مطبعهٔ خيريه وشركاسی]

٨

عبدالحق حامد

....

والده‌م

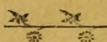
استانبول

« اجتهاد » مطبعه‌سی

١٣٢٩

مطبعة الاجتهاد

والده‌م

چرکستانده برطاغك اتکی
دلنشین کابه‌لرله زینت یاب .
ید امیهٔ طبیعت ایله
حاصل اولمش قصور مادر زاد .
بربرندن اوزاق ، پراکنده
آشیانلرکه طاملری قاردن ،
در ودیواری خار وخسدندر . —
کیجه بشقه ، صباحلاین بشقه :
شن وخندان صباحلاین برکوی ،
نغمه‌زن برمسیرهٔ اطفال .
کیجه ، یعنی غروب ایدنجه کونش ،
سوبسو خواب ، کیمسه‌سز ، سسسز ،
کوریلیر برحزین مزارستان .

کونشك قارشیسنده‌ده مظلم ،
اوینابیع رفق وزقت که
اشکریز مآل اولور قلبه :
صم وابکم منابر الهام . —
شب تاریك ایله سفیدیٔ برف
نیجه سودا اویاندیرر سرده .
صانکه اول روستای نوامی
کلیر ایقاظه برطاقم کابوس .
مثلا دیکله‌نیرسه شاهقه‌دن
طویولور های وهوی بحر سیاه ،
که تقربله دمبدم اورایه ،
اولور امواج بیوجودی عیان .

اراده زمهریر اولور مطرب ؛
شجرستان اوآنده جوشاندر .
أکله‌نیر ، ذوق ایدر وحوش وطیور .
خوکلر نعشخوار اولوب دره‌ده ،
بربولوطدن سقوط ایدر کرکس :

دنیلیر برسیاه صاعقه‌در .
که چیقار دوشدیکی محللرده
صدمه‌سندن بیاض قیغلجملر .
چوغالوب هرطرفده قار تپیسی،
صانکه فکر شتا اولور برتر
گردباد ضیای جامدکه
کتیریر لیله رعشهٔ حیرت .

مست برف وبخار، مشجره‌ده ،
رقص ایدر خرسهٔ شکم پرور ؛
تشنهٔ خون وکرك صائم ایسه
زهر خنده‌یله کوسترر دندان .

شب مهتاب ، اوبسبتون بشقه .
کوریلیر برجهان در وصدف .
رودلر ، موجه‌لر سکوت وسکون.
— بنجه برمنظر یتیمانه . —
کزر اشباح ایله مخیله‌لر .
قونوشور روحلر پریلر ایله .

کیه‌رك فکر شاعرانه کفن ،
—حرکاتنده موج موج سکوت—
طولاشیر عین نائم سیار .
خطوه انداز بامدن بامه ،
کوهدن کوهه ، برجدن برجه ،
بوله‌رق صکره وقفه کاهنه یول ،
کوریلیر آنده خاك ایله یکسان

کاه اوزاقلرده صامت وساکن ،
پارلایان شمشکك ضیاسیله ،
کورونور بیك خیال دورا دور :
عشق ، اونوزاد دیو سربسته ،
عشق ، اوطفل هوا پرسته کوره
هر بری تنك و تار برزندان ،
یم سنجاب رنك انجره‌ده
سرلری بی نشان اولان طاغلر ،
اومعظم مراقد اعصار ،
حرکتله ، یواش ، یواش ، یردن ،

صانکه تسلیم ایچون بوداهیه‌یی
اشنا اولدیغی ملکلره‌که
دینلیر خاندانی اونلردر ،
— بیشمار امهات عشق یتیم ،
انجم والهات حسن وجمال ، —
آسمانه چیقار کبی کورونور .
کورونور برنیجه طلوع وغروب ،
نیجه شمس وقمر ، کمال وزوال .
نیجه بیکلرجه لوحهٔ شفقت ،
نیجه بیکلرجه صحنهٔ ماتم .
مهد وتابوت وحجله ، هپ قاریشیق
صاعد سمت رأس ، محشر کون ،
اولو برکاربان که پیشنده ،
— منتهی ، بلکه منتهادر او —
کورونور حسن بی زوال بشر :
ظل مادر ، او الك بویوك جانان .

کیجه بشقه ، صباحلاین بشقه :
مثلا هند وچینده ، آفریقه‌ده
کونش ، اورستخیز عالمسوز
که دینیر جمله کائناتی محیط
کورونن لاجوردیٔ ابدی
دود حیرت فزود صاعدی‌در ،
انجم رعشه‌ور شراره‌لری ،
— نقطهٔ پر احاطهٔ جبروت
که مآل بلندی‌در اکوان . —

دست قدرتده نوردن برطوپ ،
آلت صانع الحیات کونش ،
چرکستانه روحبخشادر .
اورالردن کذار ایدرکن او ،
مقتبس نوبهاردن ، آنی ،
برکذار اولمق اوزره قافقاسه ،
سحر آسا ویا غروبه شبیه ،
نیجه تصویرلر هدیه ایدر .
بوسماوی مصور دوران .

که دینیر رنکرنکیٔ اشیا
اثر اختراعیدر پرده . ،
اثر احتشامی لیل ونهار . ؛
اوحوالی‌یه بر نکاهی ایله
صانکه فکر وخیال رنکی ویرر :
هرشجر برسفید مشعله‌در . ،
قافلر ، کلبه‌لر بتون بلور .
چرکستان اولور اوکون شفاف ،
کون دکل بلکه برشب تابان .

بر شمالی بهار سیر اولنور ؛
هربری بر بلند کاخ رصد ،
کورونور قافلردن استقبال .
بو طبیعی هرملرك کویا
اوزه‌رندن کچن سنین و شهور ،
رعشه‌لر بلکه سجده‌لرله کچر :
او قدر پر وقار ، پر حشمت ،
او قدر پر برودت ازمان .

چرکستان، او کشور بیکس،
بعض کره سمای مشفقدن
بویله بر التفاته نائل اولور :
هندی سوزان ایدن کونش یعنی ،
یوزینی کولدیرر بو اقلیمك .
سایهٔ آفتابدر ، یاخود
او جهان یتیم و عریانك
تیترر اوستنده سایهٔ یزدان .

بو طلوعات اویاندیریر خلقی ،
مسکنندن چیقوب کیدر کویلو .
کندیسی ایتمامش طعام ، آنجق
آت ، اینك ، هرنه وارسه حیواندن ،
اونی اطعام ایچون کیدر مثلا . —
بر اینك کویده خانه صاحبیدر ،
جالب اعتنا و موجب فخر .
نته کیم آتده اهل بادیه‌جه ،
صاییلیر اقربا و اخواندن .

بر كويى بسلهين اينكلر ايسه ،
بكله ينلر اونى كوپكلردر .
اثر اختلاطدر ، بولنور
موسقيسنده بعض اقوامك
حاولامق ، كيشنه‌مك كبى نغمات .
اثر اختلاطدر ، بعضاً
اوكوزى آنديررسه بر دهقان.

چركستان ، الاهۀ حسنك
مسقط اوّلينى‌در اوراسى .
افقه طوغرى اعتلا ايتمش ،
بو ممالك بوتون كوزللكدر .
آشيانلر ، قبيله‌لر ، سوريلر ،
راغلر ، باغلر ، وحوش وطيور ،
رنكرنك محاسن قدرت .
كورونور طاغده بر چوبان قيزينك
صاچنك تللرنددده اوضيا .
ايشيديلر فقط بو تللردن

کورونور بر هوا اسر کویا . —
سیسلر آلتنده کل کبی یوزلر ،
مائی کوزلر یاپان او پنبه کونش
بو بیاض جنتك ملکلرینك
کوستر بال و پرلرنده هنر .
کیجه مستور اولان بو ییلدیزلر ،
صانکه اسرار عشق پر لمعان .

دنیلیرکه چوبان ، ملك ، قرتال ،
هپسی همرنکدر بو یرلرده .
تپه‌لردن، رؤس حسنادن ،
برهوادر وزان اولان شب وروز .
— هپ او صافی هوای امیت،
او مبارك نسیم آزادی . —
قصر مرغان اولان آغاجلرله ،
اینلرندن بهایمك ، دره‌دن ،
ایردن ایره نقل مسکن ایدن
قرتالك اهتزاز بالی ویا

چیغلرك ذروه‌دن سقوطندن
عکس ایدر بر صدای برف آلود .
طویولور بر طنین رعشه رسان ،

آیو پوستنده مختفی بر پیر ،
قوزی قالپاقلرك معلمی‌در .
کوه بر رحله‌در ، سما برجزء ،
اوقوتور اونلره جماداتی ،
متن الحان ، مآل الوانی .
یا بتون قوشلرك کتابی نه‌در ؟
اوکوچوك موسیقی پریلرینك
نور و ظلمت دکلمی‌در نوطه‌سی ؟
— بونده ظلمت‌ده ، آه ! بر شیدر ،
اوده بر رنکدر سرائردن .
(میلتون) ك جنتی او ظلمتدر .
ینه اوندن سنوح ایدر کبی‌در ،
نغمهٔ مظلمانهٔ اسحق . —
اسحق او مبتلای ظل وخیال ،

شاعر موت ، او طائر دیجور .
منکر نور ، اولورسه موسیقار ،
انادن طوغمه کور ده شاعر اولور .
اولەماز شبهەسز او بر رسام . —
فقط استاد فکر اولور ، یاخود
اوستاد لوایح الحان .
اکثری آل کی‌ین او قزلر — که
دنیالر زهرەنك هوسارلریدر — [١]
یاپیلر لر شفق کبی اوو ایه :
دائما مستعد سوزش اولان
عشق ایچون ، حق شاعرانه ایچون
روح ایچون بر حریق روحانی !
— یا نصل شاعر اولماسون چرکس ؟ —
او طرفلرده بر قیزك مثلا
باقشی آندیریرسه شاهینی . ،
اوردینی لندهای وحشینك [٢]
صیحەسندن چیقار ، بلوطلردن ،

---

[١] «هوسارلری» در یرینه «کتیبەسیدر» دیمکده اولور.
[٢] اصلی لندوحه اونسه کرك . بن «ژەیان» معناسنه اولاراق
بویله یازدم . گرچه «اژدرهای وحشی» دیمکده جائز ایدی .

قیالردن چیقار کبی سسلر !
بر یخستان این و آن ، یاخود
بر دبستان انی و وحشتکه
آنده حیوانده سوز بولور دیه‌جك ،
او مربیٔ اول انسان .
کوندوزین ارلری شکاره کیدر .
کاه اولور بر کیکله عودت ایدر ،
کاه بر قورد ایله یا قرتال ایله .
قادین آتش یاقار ، یمك پیشیرر .
ــ یمکی پاستا ، ایچکیسی آیران .
اوجاغنده یانان تزکدرکه
چوجوغکده اویونجنی اوندن : ــ
انسان انسانه سوء قصد ایدییور . ،
یا نیچون آوجی اولماسون چرکس ؟
قبهٔ آسمانك آلتنده ،
ــ اختران هپ اولور ایکن نگران ــ
بر کنیش پرده ، صف بصف دیزیلوب ،
مزراقلرله سونکولرله بو کون ،
ــ هپ او ملعون چتال بیچاقلرله ــ
مدنیلر یمکده بر برینی !

نه ایچون قوردی اورماسون یاخود
نه ایچون کسمه‌سون قویون چرکس ؟
سفن زرهپوش ایله ، قوت ،
یرله یکسان ایدرکن آفاقی . ،
دیکله‌نن الك زیاده اوروپاده ،
جانور طوپلرك غریوی ایکن ؛
نه ایچون سومسون سلاحنی او ؟
مختلف نامله ، سببله ایله ،
شمدی خدعه‌یله ، شمدی حرب ایده‌رك ،
بونده غصب ایتمیورمی بر دولت ،
بشقه بر دولتك خزائنی ؟
یا نه‌دن سارق اولماسون چرکس ؟
صاتمق اوزره ـ اسیر ـ نامیله ،
مثلا بشقه بر عشیرتدن ،
بن قاپارسه‌م کلوب اونك قزینی . ،
ینه آنجق تعیش ایتمك ایچون ،
او نه‌دن صاتماسون بنم نینه‌می ؟

شمدی بوقدر تجارت اسرا .
اونلرك شمدی ، آه ! هپسی اسیر . —
دیدیکم خیلی اسکی برتاریخ ،
بلکه سکسان سنه مقدم که
بو شقاوت مجاز ایمش او زمان .
شمدی آزاد ایمش او بدبختان (؟)

چوق کورلمزسه‌ده ، امینم که
چوق کورلمز او قالپاق آلتنده
کاه برق اورسه بر شعاع لطیف . ،
سایهٔ وحدتنده بر شجرك
اویبوز اولسه بردهای مخوف .
نته‌کیم قارلی بوزلی طاغلردن ،
اغرب اولماز چیقارسه بر وولقان .
ایصینور بعضیسی او کلبه‌لرك ،
برطاقم معنوی اوجاقلرله .
بولنور ایچلرنده بعضاً‌ده ،
زهره‌دن مقتبس برآیدینلق .

شعری یازمقده بهره‌سز چرکس ،
حرکاتی ایله ارائه ویا
مسکننده ایدر اونی اسکان .

همسری برخیال مونسدر ،
پیرو ظل مشفق مادر .
اوغلی برفکر زورمند وجری ،
قیزی برحس نرم ونازنده .
برق طینت اوجن مظلمکه
دینیلیر اسمنه دهای بشر ،
خود بخود کوهسار وحشتده
نیجه مبهم کریمه‌لر یاخود
نیجه باکر ستاره‌لر طوغورر .
هم مذکر اوهم مؤنث بر
شجر میوه‌داردر ، امی .
نیجه وحشی بدیعه‌لرله نیجه
متوحش پریلرك موجد
بلکه‌ده والدین ماجدی‌در . —

مهر معنی اولان بو آفت که
برجلردن طلوع ایدر کویا ، ،
یصدغی کوه قافدر یرده ، ،
برسحاب مهیب یورغانیدر .
قره قوشلر اوکا منوم اولوب
ییلدیرملر ایدر منادیلك .
کتیرر ساعیان شام وسحر
مسقط لاجورد رأسندن
اوکا برچوق لوایح رؤیا .
دوردن منعکس بولوحه‌لرك
هربری برپیام حسرتدر ،
افتراق ایتدیکی کواکبدن . —
اوکا لازم دکل ، اویانمق ایچون ،
نه‌اوزاقدن شماتت جمهور ،
نه‌یقیندن مشاعل بلدان .

برك وبار شتا که چوق یرده
ضعفانك پلاسپاره‌سیدر ، ،

ـ اوبولوطدن چیقان ایپك ـ اوبیاض
کلبکلرله ، روزکاره اویوب ،
ایصیرر نرده کورسه بربیکس.،
ـ دینیلیر برمریض حمادر ـ
بونك افزون ایدر حرارتنی .
وطنی سنکزار برف اباد . ،
یورکی سرد ، کندی مرد ایسه‌ده ،
کورونور اونده قیزکبی حسلر .
اوقدرکه دنیلسه‌جائز اولور :
شاهبال ربیعدن دوکولن
توکلر ـ ازهار رنك رنك جبال ـ
ادوات بنای فطرتی‌در .
رقص اشجار ، نغمهٔ ینبوع . ،
خندهٔ صبح ، کریهٔ مغرب ،
که‌برندن یاغار افقلره نور ،
دیکرندن زمینه شبنملر . ،
هپ او آهنك صنعت قدرت ،
بوطبیعی نفائس اشعار . ،
طرب افزای بزم وحدتی‌در . ،
داستان شبابی‌در نالان .

حسرت دشت وکوه فصل بهار ،
ناز پروراوزاڭ سنوی . ،
اورالردنده ییلده بر کره ،
ـ زودرفتار اجتناب ـ فقط
چوق عطالر ، هدیه‌لرله کچر .
محفلی حسن وعشق ایله‌طولودر .
دوکلور هکبه‌سندن آه وانین .
ـ برق سیاردن سریع ، اوبر
کارباندر خیال ایله یاریشور . ـ
بر افقدن کلیر اوبر ساعی :
نقش سیرانی کلستان صفا ،
عکس الحانی جویبار طرب ؛
نظرهٔ چشمی وعدهٔ وصلت ،
رعشهٔ لعلی خندهٔ امید . ،
روزکارنده بیك روایح ایله
نغمه‌لر ، بوسه‌لر اولور پرآن .
شمدی سکسان ییل اولملی کچمش ،
چرکسستانده بر صباح ارکن ،
اورمانك ذیللری اوتر بردن . ،
مترصد باشنده اشجارك ،

او کوچوك کوزلی بکجیلر ـ صانکه
دوردن کورمش ، ایلیورلرایدی
خلقه اعلان که لیل جبلادن ،
مهر انورله ، زیب و زیور ایله
طوغیور برده بر مه انور ..
ماه کلخنده ، ماهتاب طیور ،
— چرکستان حدودینی کچمش ،
کلیوردی ، اوت ، اوکون نیسان .

بو زمانده‌یدی ، طاغده برتپه‌ده ،
عمرینك نشوهٔ ربیعی ویا
نشئهٔ عنفوان موسم ایله ،
سحری برچوبان قوال چالیور .،
— اوغریبانه ساز وحشتکه
بزه بر چوق غروب ایدر اخطار. ـ
متفکر ، اونك یانده ایسه ،
مخطر صبح وشام بر پیکر . ،
بر خیال بسیم اسمر ایله

چوبانك تابع هواسی اولان
کچیلر ،، هپ اوارککی ، دیشیسی ،
صاحب ریش اولان آغیل خلقی ،
بهت وحیرتله دیکله‌یوردی بونی .
دوردن آفتاب نو طالع ،
سمت مشرقده بر شلالهٔ نور . ،
رشحات حیات بخشی ایله
ایلیوردی بولوحه‌یی ریان .

بری کیمشدی بر قویون پوستی ،
بوچوبان ؛ دیکری سراپا سرخ ،
عسکری بر قیلقده . ، الده توفك ،
کمرنده سلاح کوناکون ،
بر یکیت هیئتنده‌که ــ بوده قز !
ــ او قیافت بوتون ایپکدن ایدی ،،
اسلحه‌یسه بوتون کوموش ، آلتون .
کوکسنه طاقدیغی فشنکلکلر ،
پارلایوردی نشان کبی .، بونلر

بلکه‌ده رتبهٔ اصالتنی
متجلی قیلان نشانلر ایدی .
سر بالاترنده اطلسدن
بر دمت غنچه‌یه مشابه اولان
قرمزی تقیه‌سیله صاچلرینك
رنکی بر قات دها اولوردی سیاه ؛
که‌افقدن طلوع نیردن ،
مستفیض بهار اولان هرشی
هرطرفدن زیاده قیرلرده ،
اومغنیٔ عزلتك بو ایدی
ایدن اشغال مائی کوزلرینی ..
صاریشین بر غریب ایدی بوچوبان .

وار ایدی بونلرك میاننده
مائل انکشاف بر حالت ،
ــ بونی کورمزدی بلکه کندیلری . ــ
مختفی ، مجتنب نظرلر ایله
روحدن روحه بر ضیای لطیف ،

کذر ایتمك یولنده بر محبت .
قلبدن قلبه ناقل معنی ،
ـ قلبدن قلبه بر سلامه شبیه ـ
بر حرارتدی ایلهٔین جریان .
شمدی بایقوشسه شمدی بلبل اولان ،
کاه وبیکاه قورد ، قویون یاخود
چاغلیان سسلری ویرن بوقوال . ،
شویله تقریر حال ایدردی قزه :
سوکیلم ، نوبهار کلدی ینه ؛
کولیور اشته هپ بنات چمن .
آچلوب کوك ، ملائك موسم
دشت وکوه زمینه رنکارنك
نورلر ، خندهلر نثار ایتمش .،
حی وجامد بتون شو هیئت ایچون
ییلده بر کره بر دوکوندر بو . ـ
بر اولوب بزده اقتدا ایدهلم
بتون اشیایه ، جمله آفاقه .
ایستهسیدك بونك کبی برچوق
سورلر ، نوبهارلر کورمش ،

حجله‌گاه طیور اولان شو چنار
بزه بر آشیان اولوردی بوشب . ،
مه‌تابنده مشعل مقصود ،
شاهد اتحادمز انجم :
او شهود بقا که لیل ونهار ،
ابدی کوزلریله محکمهٔ
کبریادن بو ارضه‌در نکران .

دختر احتیاط پرور ایسه
صانکه طرز تفکریله بوکا
دیردی : هیهات ! قورقارم بن که
اونلرك شاهد اولدیغی حالی
داردن داره فاش ایدر قوشلر . ،
نوبهاره کلنجه بر آندر .
قورقارم بن که نشئهٔ وصلت
کچه‌جکدر بهاردن‌ده سریع .
نه‌قدر چوق سورر ایسه سورسون ،

قیصه‌در موسم شباب بوکون .
حسن ایله قائم اولدیغیچون عشق ،
اوله‌ماز استناده پك شایان .

قوال اولمازدی حالبوکه ملزم ،
شو مألی ویریردی نغمه‌سنه :
بیلیرم ، آه ، والدینك‌که
کبرای قبیله‌مزدندر ،
بوسفیله تنزل ایتمزلر . —
اونلرگدر شو کوردیکك کچیلر ،
شو اینکلر بو تارلالر ، حتی
اونلرك مالی سنده بر جیران .

چوبان عقلیله بن غریب ایسه — آه !
أسیور بر هوا بوطاغلردن ،
بر هوای جنونکه عقله سقط ! —

اونودوب فقر حالمی ، بعضاً
سایه‌سنده تعیش ایله‌دیکم
سوریلر نوبهاردن حاصل
شو طوارلر ، شو پنبه ، مائی ، بیاض ،
اوچوشان طالغه‌لر میاننده
سنی‌ده کورمك ایسترم رقصان .

بر سنه صوکره شبهه‌لر زائل ؛
حسن پروسوسه‌یله عشق جری
نعمت ائتلافه نائل اولور .
موسمك ، موقعك مساعده‌سی ،
ابوینك ، امام ومختارك ،
روستاخلقنك رضاسی ایله
حجله‌كاه ایلمشدیلر اغیلی .
بوحریم جماله مأذون عشق . ،

بر کوچوك قز ، او طاغ تصادفنك

ثمراتندن اولمق اوزره ، كوزل
بر كوچوك قزله همنشين بونلر ،
زوج وزوجه بوكنج پدر ، مادر ،
ياشايورلردى خرم وشادان .

بو ملك ياوريسى چوبان قزينه
لالا اولمشدى بر چوبان كوپكى ؛
سورى‌يه باقديغى كبى اوكاده
كيجه كوندوز نكاهبانلق ايدر ،
اوته‌ده والدين امين بوندن
ايشلريله اولورديلر مشغول .
اوزمان بش ياشنده قزجغزك
بو نكهبانى اوچ ياشنده ايدى ».
لالاسى اولدوغى چوجوق كويا
اوكا ايتمشدى بر زمان داديلق .
ـ قز چوجوقسه كوپك ببكدى اوكون ـ
كه اولور صوكره طاغلرك ، سورينك
متحكم ، يكانه حاميسى .»

اڭ بیوك دوستی بر چوجوق ، اوتەدە
دشمن جانی اشقیا ووحوش .
اوزرندن کچر بوعائلەنك
بویله بر قاچ بهار خوش کذران .

فکرت انکیز بر قیش آقشامی که
منتظر انجماده هر جانب ،
قوزیلر ، قوشلر ، اهل دشت وهوا ،
بر اشارتله سمت مغربدن ،
مفترق ، متحد ، مطیعانه ،
اولیورلردی راجع مسکن :
ـ لیل زنجی‌یه منتهی اولەجق ،
حبشی بر طاقم خیالتلر .ـ
عازم انزوا اولان کونشه
بو کوچك قزده اقتدا ایتمش .
کوزجیسیله برابر ایرماقدن
تپەیه عودت ایتمك اوزره ایکن ؛
کوپکك نعرەسیله بر آندە ،

دره‌دن عکس ایدر صدای سلاح ؛
صکره اصوات نعل ، صکره سکوت !
که چوبانله رفیقه‌سنی اوزمان
دیشاری اوغرایوب تفنکلرله ،
متقابل کلیر شو هائله‌یه :
کلب مجروح ، خونفشان دهنی ،
کلب عطشان انتقام اما :
محتضر ایرماغك کنارنده ؛
یالکز قویروغنده رعشهٔ جان .

مادر اوندن سؤال ایدر قزینی
پدر ایرماقدن ایلر استمداد .
اوته یانده یسه ظل مثال وسریع .
لحظه لحظه اوزاقلاشور ، کوچیلور ،
ظاهر اولمقده بر یغین ظلمت ،
برسیه نقطه ، ، بر طاقم آتلی !ـ
قزجغز بونلرك ایچنده ایدی .
ابوینك نه حاله کلدیکنه ،
دوشونلر خبیر اولور ، حتی

چوجوغك‌ده نه سمته كيتديكنی ،
شبهه‌سز حس ايدر مطالعلر :
يوللری منتهی اولور صخومه .
اونده بحری سفر زمانی كابر ،
چونكه بری سفر بولور پايان.
اولميورلر ديمك دكل پويان .

طالب اولمش صخومده بر تاجر ،
مشتری‌ٔ حيات بر بايقوش
صاتون آلمشدی نوری ظلمتدن !
منتقل اشقيادن امواجه ،
قاچيرانلر سياه ، كلديكی ير ،
كيتديكی يول سياه اولان بو يتيم ،
بو يتيم سفيد وسرخ وسياه .،
كميده بر تصادف مشفق ،
ـ طايا ـ ديرلردی بر چوجوقلی قادين ،
صاتيلق بر نينه‌يله همره اولور .ـ
كمی بر تكنه ، بر چوروك يلكن .،

یولجیلرسه بوتون اویولده ایدی:
انالر ، قزلر ، اهل جهل اسار ،
کیدیورلردی هپ صاتلق ایچون !
ـ ایکی آیده طربزونه ، اورادن
سینوبه ، صامسونه واك صکره ،
دها بر چوق بلایه اوغرایه‌راق
سمت مقصوده طوغرولور تکنه .
ـ تکنه باتماز فقط حموله‌سی‌ده ،
یولده چوق کره اکسیلیر ، آرتماز .ـ
حاصلی هپ چولق ، چوجوقله طولو ،
صوده آیلرجه صاللانان بو بشیك ،
یاناشوب آسنانه‌یه بر کون ،
اسرایی دوکر اسیرجیلره :
بی مکانلر بولور او یولده مکان .

نسبةً سننه اوزون ، نارین ،
صاچی قومرال ، یناقلری آل اولان
بوکوچوك شیده واردی بر عظمت .

صاچنك رنكنه شباهت جو
كوزلری پرتأمل ، اینجه، اوزون .
قاشلری مشتغل تفأل ایله ،
ـ صانكه مستقبله اشارتكار ـ
طرز وطورنده سرو حكمتلر .،
ـ كتدیسنجه اوبالطبع مجهول ـ
شوقدر واركه بعض یرلرده
علمه بكزر جهالت صبیان.

بر درین سری حاملاً ناقل
كبی بر طرز ایله ، دكزده بو قز ،
نصب ایدوب كاه افقلره كوزنی ،
حركتسز آغیر ، آغیر دوشونور ،
ابدی المأل موجه‌لری
اوقیورمش كبی طورور ، لكن
صكره بردنبره چوجوقلاشه‌رق ،
چركستان بایرلرنده قالان
قوزیلر ظن ایدردی مارطیلری :

اونی تشییع ایچون قانادلانمش ،
اوچیورلردی غالبا سوریلر . —
کوپکندن فقط اثر یوقکه ،
کیم بیلیر ؟ بلکه‌ده دوشوندیکی او .
او کوچوك قلبی صانکه ایلك دفعه
رعشه‌دار ایله‌ین بیوك هجران .

برده لیلاً کوروردی بر رقت
قمرك زیر سایه‌سنده نیجه
نیجه اشکال الان سحابه‌لرك
بر چوبان کسوه‌سنده بعضیسنی ؛
صکره بر بشقه لوحهٔ شفقت ،
او قمردن زیاده پر احزان !

بونلرك هپسی دایه‌دن منقول . —
بشقه بر قزله — بر کوچوك چرکس —

اودە غایت كوزل وبر یاشدە،
قاردش اولمشدی خودبخود بو یتیم،
ــ راه محنت، رە سفالتدە،
رە غربتدە همرە وطنی ــ
اوزمانلر اویون كبیر هر شی .
مثلا تكنه برصالنجق ایسه،
مارطیلر، طالغەلر، اویونجاقدر،
یلدیرملر فشنك . ــ اونوم مجهول .
فورطنه وقتی اویقودن قالقار .
فورطنه وقتی دائما اویانیق .،
مادری اولمایان بوبدبختك
اسمی اولمشدی دختر طوفان .

مادری اولمایان بوبیكس قیز
بیكســانه باقاردی مادرجه .
خستەلركه دكز طوتانلردر،
اوندن ایلردیلر امیدشفا . ،
اوشفا بریوطوم صو . ــ كویاكه

بو مددکار اولان یتیمیت ،
قارشی طورمش اولوردی فورطنه‌ده ،
بحر پرزوره بر یوطوم صو ایله .
— بحر پرزور او عالم غلطان ! —

عالم آب ، عالم مائی . ،
بحر اسود . — او مادر ایتام . ،
او درونده رنك رنك صفا ،
نیجه دردانه‌لر یاتان مادر . ،
مادر آسمان نقای ملیح ،
مادر حشر پرور دهاش !
بحر اسود ، او ظلمت زخار . ،
بحر اسود ، او اظلم ابحار .
او قارارمش ، کوچولمش اوقیانوس . ،
هنده غایت بعید اولان عمان .

بزه حالا یقین ، بزم بر آن ،

صوكره بزدن جدا كبی كورينن ،
ماتم انكيز قلزم حسرت . ،
شمدی بزلرجه بر بحيرۀ لوط ،
اشكريزنده بر يم محصور . ،
قزی ، ساعيلريله ، دزدانه ،
هپسی آق صاچلی هم دهر دم شاب
اوجنود ابد نمودی ايله ،
چركستانده بر كوچوك دزه‌دن
قوپاروب تختكاه اسلامك
اك جهانكير ، اك قريب سما ،
اك كوزل نقطه‌سنده : چاملیجه‌ده ،
بر بويوك كوشكه رفع ايدن سلطان.

چركستانه حاكم اولماسه او ،
اولماسه خلقی تاجر اسرا . ،
اولماسه قزلر اونده هپ محكوم
انادن طوغمه بر اسارتله . ،
والدين اولسه‌ده مصون القحط ،

اعتقادنجه هر كسك اوراده
او اسار اولماسه دليل يسار . ،
اولماسه پايتختمزده مساغ
بو اسير آلماجه ـ اويونلرينه . ،
صاحبى برفريد افندى اولان ،
ديديكم كوشكك اتصالنده
اولماسه باشقه بر اقامتكاه . ،
اولماسه اونده بركوچوك منلا ،
صاحب دارك اوغلى برچلبى . ،
اولماسه قومشولر ميانندە
عاشقى بر مقارنت موجود ،
اولماسه حاصلى بو رابطه‌لر ،
بوخطالر ، بوخوش تصادفلر ،
بن‌ده اولمازدم اولمايه جسبان .

برينك نام وشانى برتاريخ .،
برينك خاندانى افسانه .
اوغلك نسلى پرفروزيور ،

افقی برحریق دورا دور .
قزك اجدادی خاك وخاکستر ،
قارلر آلتنده برشب مدفون .
او اوغل والدم ، اوقزده ننهم . —
برینك اصلی برکینیش ماضی . ،
برینك اصلی بربیوك نسیان !

ایکی کوشکك بری بو قزجغزك
تربیتکاهی ، شمدی ویرانه .
بریده حجله‌کاهی ، شمدی آخور !
برینك پك یقین جوارنده ،
برینك قارشیسنده ، شمدی ایسه ،
طوریبور سنك قبر پرنوری !...
بن اونك اوغلی روح فاتحه‌خوان.

پدر ایراندن ایتمدی عودت .،

اوكا كيتمشدى والده‌م حسرت .
دادوم قيلدى اونلره رجعت .
شادروح اولديلركه جمله‌سنى،
ابوينيله، امهاتيله،
بتون اجدادمزله بر اراده،
غرقهٔ رحمت ايته‌سون رحمان .
برى خيرالله بن عبدالحق .،
ديكرى منتها خانم، قادينى .
صانكه اولمشدى برله‌شوب بونلر،
كيمسه‌سزلك اصالتك ياريسى .—
— طايا — صائب بكك رفيقه‌سنه،
— خاله زاده‌مدى او، صبيحه خانم .—
دايه اولمشدى . بشقه قز ديديكم،
يولده‌كى قز انشته‌مز صاحب
بكك اولمشدى مذدر پيرى !—
يولده قاردشلك ايله‌ين قزلر،
واصل پايتخت اولور اولماز،
غائب اولمشديلر.، كه چوق صكره،
نه تحفدر تصادفات جهان !—

برله‌شیرلر وتا اولنجیه‌دك
متمادی اولور او قاردشلك .
برله‌شیرلر ، اوت ، نصل لکن ؟
برینك اوغلی ، یعنی صاحب بك ،
آله‌رق دیکرك کریمه‌سنی !
یعنی همشیرهٔ معززه‌مك
دوکوندن براز زمان صکره
طانیشورلر : حکایه ایلیه‌رك
کتیرن تکنه ماجرالرینی .
خواب‌کونا بو یاپمه قاردشلك
دها مقبول اولور حقیقیدن .
دها مشکل‌ده اولملی زیرا
دکل ارثی او اختیاری‌در .
یاشلانورلر بو یولده . حاصلی بو
اسکی قزلر ، بو تازه والده‌لر
یکیدن بویله برله‌شیر او زمان .

صکره ماتملی . ، صکره منزولا

بو ملکلر اولور اسیر فراش .
ـ دنیلیر یتیمه‌مشدی حال اسار. ـ
منتها ، دلنهزار . هر ایکیسی ،
شیمدی کوزدن نهان او نادره‌لر ،
خواب آسودکیٔ رحمتده ،
پیرو کاربان خاموشان .

والده‌م امیه‌یدی . ، امیه‌نك
وار ایدی ازبرنده برچوق علم .
قونوشورکن سیاق حاله کوره
اویله اشعار اوقوردی مرتجلاً
که صداسنده‌کی حلاوت ایله
طرز تقریر دلپذیرندن
صانکه برقات دها اولوردی ملیح .
« نه‌مه لازم بنم او غنچهٔ تر
بکا کوکلمده‌کی بهار یتر »
کبی اشعار ایله ترنم ایدر ،
وخصوصیله بر ملك کبی او

نه مبارك طورردی ، بن بیلیرم ،
ایدیوردی تلاوت قرآن !

پدری کورمز اولدیغیچون صان
که تحاشی ایدردی کورمکدن :
صوك زمانلر علیل اولان کوزینك
کوردیکی برخیال ایدی آنجق :
عملیاتی ایستەمز ، سومز . ،
دیرایدی دائما ـ نه کورمك ایچون ؟
ـ بزی کورمك ایچون ـ دینجه کولر .
— سزی طویمقدەیم ، بوکافیدر ،
صاغ اولك ، سز کوروك بو دنیایی . ،
بن ده کورمش کبی اولور ، کولرم . —
کولرم دیرده ، ایتسەکز دقت ،
کورونوردی ایچین ایچین کریان .

یاشامقدنده بزمش اوللی که
سنی صورسه‌لر جواباً او
ـ بلکه اوچیوز یاشنده‌یم ـ دیر ایدی .
چاره‌سی دار آخرتده اولان ،
چکدیکی درد مزمن ماتم
ایتسه آنجق ایدردی کسب سکون ،
اوله‌رق سجده‌سای سجاده .
قیلیورکن نماز اولوردی اونك ،
صانکه محرابی خطهٔ ایران .

تکنه‌دن بلکه اللی ییل صکره ،
ـ تکنه اولمشدی برواپور اوزمان ـ
ریزه‌دن عودت ایله‌یوردق بز . ،
باقه‌رق بحره ـ بز دکشدك هپ ،
دیدی ، لکن دکشمامش بودکز ،
عصرلردن بری تهورده ،
عصرلردن بری جلال آباد . ،
کندی حالا او بیلدیکم آقاجان

نی حالا چوجوقمی ظن ایدیور ؟
دایه‌لر نابدید اونکچونمی
طاغه چیقمقده کوردیکم طغیان ؟ —

بویله بعضاً لطیفه‌لرده ایدر ،
یاد ماضی‌یی چوق سور ، دوشونور ،
وصورارسه‌ق نه‌در دوشوندیکی شی ،
— روحلر ! — دیردی ساکت وصامت :
متفکر طیور عقبا که
غارب کشور سرائردر . ،
بی پروبال ، دائم‌الطیران .

کهکشان طوائف علیا . ،
بعضیلر دیر — کواکب خولیا . —
شمدی اونلردن اولدی کندیسی‌ده .
طائف‌اللیل سر وحدتدر .

جزء ناچیز مرجع اصلی .
قعر بالاترین هستیده
هیجان مؤبد هیچی .
منتهای حقیقت خلقت
رحم رحمتده مادر عریان

شبهه یوق ، ساکنات علیین
ایتمشدر او روحی استقبال .
— سن که بزدن ایدك ، دیمشلردر ،
نه‌ایشلك واردی ارض سفلیده ؟
بکلیور زوجك ، ایشته اجدادك .،
کلیر البت یقینده اولادك .
کیده‌لم بارکاه عزته ، کل
اولالم آنده مغفرت جویا
یرده ترك ایتدیکك اسافل ایچون !
غایهٔ صبر وَغایهٔ طاعت :
عالم بی نهایهٔ غفران .

اولمشمز بی‌نشان روحیت ..
تابع جلوهٔ الوهیت .
تا ازلدن مؤبداً آتی ،
تا ازلدن مؤبداً عارج
نوحات جهانه سرحدساز . ،
کوشسز ، دیده‌سز ، سمیع وبصیر ،
مالك نظرهٔ خرد فرسا . ،
حاکم کائنات بی پایان !

یرده آنجق خیالی قالمش اولان
او سمارو حقیقتك برده
بز وارز یادکار فانیسی :
دینیلیر خاکدانی‌یز سیار .
بو تحسسله بن هله بعضاً
اولورم کندی کندیمه زائر . ،
مرده فریاد ، زائر مبهوت ،
حامل قبر ، زائر ویران . !
عالم خواب بر غریب عالم .

کندی دنیاده یوق اونك مثلا ،
بزه رؤیاده کندیدر کورینن . ،
یوقلغندن نه او نه بز اگاه
نه‌ده رؤیا دیرز او حالته بز .
سه‌ویشیر ، سویله‌شیر فقط سس سز ،
اولورز هپ خیال او عالمده . ،
اولولرله مکین اولور دیریلر .
اویانجه حقیقت اویله دکل . ،
اویانجه اولوم حقیقت اولور .
عالم خواب عین فلسفه‌در :
اولیور برله‌شوب حیات وممات ،
آنده دنیا وَ آخرت سیان !

والده‌م مظهر محاسن ایدی ؛
یالکز حسن ظاهری‌یه دکل ،
هم‌ده مظهردی حسن اخلاقه .
وار ایدی خلقت بلندنده
او تواضع که جلب حرمت ایدر .

تربيتكاهی بر قوناق . ، ـ نجه
كنديڭ كنديدر مربيه‌سی . ـ
اويله خلق ايتمك ايسته‌مش قدرت .
حال وطوری بری تكبردن . ،
حال وطوری فقط كبارانه .
جمله نزدنده بر سه‌ويملی قادين . ،
كيمسه‌يی سه‌ومز آشنا بر ذات
اونی غايت سه‌وردی . ، هپ بيليرز . ،

او كا ايتمشدی حصر استحسان .
كنديده هر كسی سه‌ور ياخود
اويله ظن ايتديرردی هر كسه او .
كيمسه‌يی قيرمامشدی عمرنده . ،
عمرينڭ نصفنی زمان كرچه
خرد وخاش ايله‌مش ، بيتيرمش ايدی !
يوقدی حقنده مشتكی بر قلب . ،
نه‌ده دارغين باقيشلی بر وجدان .

* والده‌ك شمدى نابديد ، آنجق
ينه بر والده‌ك وار اى حامد !
سن دعا ايت همان او وار اولسون .
چونكه اوندن طلوع ايدر هر كون ،
نيجه بيكلرجه والد ومولود .
اونك اولادى اردو وار موجود ،
كه يولنده فداى جان ايديور :
اونك اولادى ملت ودولت .
كرچه خائنلر ايتديلر مجروح .،
قالماز انجق او بر زمان بيروح !
بولنور همده چارهٔ علت .
كه تظاهرده‌در علاماتى :
يعنى ملى اولان مدافعه‌لر . ،
خواب پر اضطرابدن صكره
اثر انتباه ، اشارت خير !
قيلوب اجداده امتثال اولاد ،
بر كون انسان اولورده حقيله ،
جانورلردن انتقام آلورز !

---

* اثرك بوندن صكره‌سى حال حاضر ايچونددر .

یاشاسون ! مادر وطن یاشاسون
که بو کون بزلری اودر یاشاتان !

سینه‌سندن او بخش نعمت ایدن
انا بزدن امید خدمت ایدر .
آلمادن ثارنی او والده‌نك
بزی اولدیرمسین اونی یارادان ! —
حق نصیب ایلمش ، نه موطلو سکا :
یاشادك سن ده سایه‌سنده اونك .
ینه محضا اونك توجهی‌در
سنی شادان ایدن فیوضیله ،
سکا بر نام وشان ایدن احسان !

اوقو ، بر مسلمانسه‌ك ای قارء ،
برینه فاتحه بو آننه‌لرك . ،
برینه داستان فتح و ظفر .

حتراصات بر فلاکتدر . ،
مانع انتظام تام اولەرق
منتج انهزام عام اولور او !
کل وطنداش فقط کوجنمه بکا
کل براز سنلی بنلی سویلشه‌لم .
کندکی ذروه‌یه چیقارمق ایچون ،
نی ایندیرمکی مرام ایتمه . ،
اویله بر ، ارتقا تنزلدر . —
چیقیورکن ، بنم کبی سن‌ده
نی ارقایه اهتمام ایله ،
نی ارقایه اهتمام !... او زمان
هپمز بردن اعتلا ایدرز . —
فرقه‌لر باعث اولدی تفرقه‌یه ،
صکره اوندن نه حادث اولدی دوشون ،
دشمنه قارشی بر دکل یالکز ،
وطنه قارشی‌ده بر اولملی‌یز . ،
دائما بر ظهیر یکدیکر ،
بونده یکجان ویکوجود اولالم ...
اولورز یوقسه خاك ایله‌یکسان !

یالکز خاك ایله دکل اویله ،
هم ده دشمنله یکدل ویکتن . ،
اولورز ملعنتله محکوماً
طبقات زمانه‌دن مطرود !
کوکده انجق تمسخر طالع . ،
یرده انجق تفسخ تاریخ !
صاغده طوفان لعنت ونفرت .
صولده بر حشرونشر استحقار ! —
برده ماضی‌یه دون ، ییقلمش بر
عالم استخوان !.. امان یارب !
— اوبزم آنلی شانلی ماضیمز . —
صکره آنی مؤبداً زندان !

بزه سلطان سلیم اولك او
مشعل معنویسی اوملی‌در
بوفلاکتده رهبر یکتا .
خارجی داخلی مهالکه بز
هپ اونکله تقابل ایتملی‌یز .

نوره کلمز خلل صواعقدن
ایکیسندن‌ده بونلرك یانسه
یانار انجق مشاغل ایمان !

موت پیر وجوانی بر کوریور .،
بزی دشمن‌ده اویله کورملی‌در .
دائما همسلوك وهممقصد .،
بلکه‌ده اولمالی بومحشرده
کنجمز اختیارمز همسن !
وطن انجق اوکون مخاطره‌دن
قورتولوب ، نجم طالع اسلام ،
ـ که دیمکدر هلال عثمانی ـ
اولور البته دافع ظلمت ،
قالور البته ثابت‌السیران ..

دیدیکم یولده دعوت ایلر ایسه‌ك

شانلی تاریخمز اجابت ایدر .،
کورونور هرطرفده رایتمز .،
عالم انقلابدر عالم ،
صبر ایله ، سعی ایله ، متانت ایله ،
وطنی دائما صیانت ایله
حیرت افزا نتیجه‌لر کورولور .
اویله بر کون کلیرکه والده‌من
بزه البت حیات تازه ویرر .
شیر مجروح بغتةً قالقار ،
نیجه کوه وقلاعه صائل اولور !
قوریلان تاجلر اوکون قیریلیر ،
چارپاینده درت ذلیل اکلیل !
اویله طاقمازسه اونلری یاخود
خونه غرق ایلمزسه شیرژیان !

او کوچك تاجلرکه اصحابی
کاسه‌لیس قدیمی سلطنتك .،
بری ایلقلی باغچوانی ایدی ..

دیکری سوزده یاور اکرم.
بری قیلمشدی سارقانه حلول ،
بری ایتمشدی خائناً عصیان !

درت اوشاق ، عاقبت، نصل دییه‌یم ؟
صانکه تصنیع اتفاق ایدرك ،
علنی رخصتیله اوروپانك
بی‌خبر بر افندینك که بزز ،
ایتدیلر مال و ملکنی یغما :
نعمت و نانه قارشی بر کفران !

بزه قارشی اویوشدیلر ، لکن
ییه‌جکلر صوکنده بر بریی .
بزه قارشی چالشدیلر. ، بز ایسه ،
اویودق ! صکره ییلدیرملرله
اویانوب ـ اویله بر اویانمق که ـ

برده باقدق كه هر طرف كابوس !
برطاقم خسته فكر و خوليالر
بزده حالا تحكم ايتمكده !
اويانقلقده وار ديمك نقصان .

جمله اقوام ايچون ضروریدر
اخروی ، دنيوی برر غايه .،
ياشامز غايه‌سز بو جمعيت ،
هله بز اخذ ثاردن اول .
خصمامزدن عبرت آلمالی‌يز .
خصمامزكه همده بربرينه ،
همده بر دينده ، خصم جان ايديلر ،
صكره بر مقصد ايتديلر تعقيب .
كسب قوتله اولديلر واصل . ـ
غايهٔ دنيويهٔ اسلام
بزی توحيد ايدن خلافتدر . ،
ـ كه سياسی بو همده دينی‌در ـ
عقل ايچون ، نقل ايچون، سياست ايچون،

وطن وملتك نجاتی ایچون ،
او بیوك قوتك نفوذندن
ـ اونی تحکیمه حصر همت ایله
مستفید اولمالی علمداران .
یورومزسه‌ك بو یولده بی‌آرام ،
شیمدیکندن وخیم اولور انجام .
بو معزز وطن اولور حتی
بشقه اولاد ایدینمکه محتاج !
قالماز اولاد اخرت کبی‌ده ،
اولورز بر یتیم قوم عقیم !
دیلرم بن‌کی احترازنده
اوله مخطی بو شاعر نادان .

بر زمان بر کوچوك عشیرت ایکن ،
قوجه بر دولت ایله‌ین ایجاد ..
حاکم بحر وبر بوقوم اصیل ،
بومعظم ، بوقهرمان ملت .،
صبر ایله ، سعی ایله . کلیر بر کون

ينه اظهار ايدر بيوكلكنى ؛
ينه مشروعاً اتحاد ايدرك ،
قيلارز اسكى حالى استرداد :
قوهٔ عقل و قوهٔ بازو ،
ايده‌جكدر ، ايدر باذن‌الله ،
خصمى لرزان وعالمى حيران !

اى وطنداش ! سنك قدر بن‌ده ،
ضربهٔ قهر ايله المناكم ؛
بيلمش اول ، لكن اولمادم مأيوس ؛
بكا اوى سن‌ده ايتمه قطع اميد :
ــ خسته باقى وَ خسته‌لق فانى ! ــ
بو تسليده اول وَ برده دوشون
الك كثيرالتغيرات عالم
شبهه‌سز ، عالم سياستدر .
اونى ماهر و مقتدر بر ال
دونديرر اقتضاى حاله كوره .
او تجارتكه دولده بوكون

حکم ایدن شرکت منافعدر .
اشتراك منافع اقوام
دشمنی دوست وَ دوستی دشمن ایدر .
بوکا مانع دکل نه‌همدینلك ،
نه‌ده تدقیق ایدلسه ، باعثدر
اختلاف مذاهب و ادیان .

(ختام) عبدالحق حامد

آثار جلال نوری بك

کندی نقطهٔ نظرمدن حقوق دول

شمدی‌یه قدر أوروپا و خرستیان حقوق دولی تلقی اولونان بو علمی تنقیداً یازلمشدر . باشلی باشنه بر عثمانلی مسلك فنیسی تشکیل ایدر. شمدی‌یه‌قدر کرك عالم اسلامده ، کرك ممالك عثمانیه‌ده بوزمینده بو قدر مهم بر کتاب نشر ایدلمامشدر . بتون فصللر مصاحبه شکلنده یازلمشدر، بناءً علیه ارباب حقوقدن اولمیانلر ایچون بیله قولایجه اوقونور.
٥ غروش

شمال خاطره‌لری

بالخاصه تدقیق و مطالعه و احوالمزله احوالی مقایسه ایچون یکی روسیه ، کوچك روسیه ، بیوك روسیه ، بالطق ، فینلاندیا ، اسوچ ، نوروج ودانیمارقه‌یه اجرا ایدیلن سیاحتده طوتیلان مراق انکیز ومصاحبه شکلنده‌کی نوطلردن متشکلدر . ٥ غروش

حوائج قانونیه‌مز

بر چوق حوائج اساسیهٔ قانونیه‌مزدن باحث و علی العموم قوانینمز حقنده مطالعات صائبه‌یی محتویدر . ٥ غروشدر .

اتحاد اسلام

جلال نوری بكك اك مهم اثریدر ، اتحاد اسلام فكرندن ، أوروپا پولتیقه‌سندن ، أمپه‌ریالیزمندن ، اهل اسلامك حسیات و ترقیاتندن، ترك فكر ملیسندن و علی‌العموم سیاست حاضره ایله مسائل اسلامیه‌دن باحثدر . داهیء عظیم الشان عبدالحق حامدك بو اثر حقنده سویلدیکی شو منظومه بزی اوزون اوزادی‌یه سرد مطالعه‌دن وارسته قیلار . ۱۲ بجق مجلدی ۱۵ غروشدر .

ادیب الهام نصیب جلال نوری بك افندی‌یه

سرور ایله اوقودم — اتحاد اسلامی —
دوشوندیکم کبی بولدم ، نه لازم اعلامی .
مرام او وحدت مشروعه‌نك تأسیسی‌در
که شمدی اوروپانك غایهٔ توسوسی‌در .
نه شبهه ؟ اوندن اولور منبعث خصومتلر ! —
بیوك ، کوچك بزی تهدید ایدن حکومتلر ،
او اتحادی تصور قیلنجه رعشانـدر .—
اکرچه شمدی او بر قوهٔ پریشاندر ،
یارین فضای شریعتده طوپلانور البت .
جهان کورر او زمان بر جهان ذی‌هیبت ! —
او آنده خلقمز آکلار ، بلا اقلیت ،
دیانت اولدیغنی بزجه محض ملیت ؛
سیاست اولدیغنی ساحهٔ شریعتده ؛
شریعت اولدیغنی رحلهٔ طبیعتده ؛

— صلیبه ایتمامك اوزره اعادهٔ اعلام، —
خلافت اولدیغنی رأس واحد اسلام!
و بزکه حضرت عیسایی اولمه‌مش بیلیرز،
اونك دخی او زمان ساحه‌سنده یوکسلیرز:
هلال سمت سمادن، ابدوبده رفع ظلال،
ویرنجه ارض جلیبایه مشفقانه سلام.
او کون عدالتمزدن بشر قالور خوشنود؛
تمرد ایتمسه حیلولتنده غرب عنود! —
بیوك کتابکزی بن همان دکل تبریك،
دیلردم ایتمك او تبریکه جمله‌یی تشریك.
نه در تعین ایدر چاره؛ چارهٔ علت؛
اولنجه سوزلرکز نقش خاطر ملت.
او هپ نقود حقایقدر، ادخار ایدرز؛
خزینه‌کزله تصدق و افتخار ایدرز.

۲۷ نیسان ۱۹۱۳

عبدالحق حامد

«اتحاد اسلام» اثری حقنده «رسملی کتاب» مجموعه‌سنده کورولن فقره‌در:

«جلال نوری بك افندی برادرمزك (اتحاد اسلام عنوانلی الحق شایان احترام بر اثر انفسی اخیراً ساحهٔ مطبوعاته زینتساز اولمشدر. اونه‌دن بری اتحاد اسلام فکریله چیرپینان اسـلاملره بو اتحادك غایه‌سندن، امکان حصولندن بحث ایدرك بر تمل طاشی وضع ایتمکه موفق اولان جلال نوری بك بو اثریله حقیقةً مهم

بر خدمتده بولنمشدر . بعدما اتحاد اسلام دینیلدکجه مشوش و غیرقابل حل بر مسئله اوکنده قالمیه‌جغمزی بو اثرك دلالتیله تأمین ایده‌بیلیرز . بوتون مسلمانلر بو اثری بهمه حال اوقوملی، کتبخانه‌لرینك اك معتنا موقعنده بولندیرملی‌درلر .

نشر اولنان مختلف اثرلری و بالخاصه اتحاد اسلامیله جلال نوری بك کنجلك ایچون بر وسیلهٔ مفخرتدر . کندیلرینی عن صمیم تبریك ایدر و بو مهم اثرك مطالعه‌سنی بلا تفریق بتون قارء و قارئه‌لرمزه جداً توصیه ایدرز .»

قادینلرمز

مسلمان و ترك قادینلرینه دائر بتون مسائلی احتوا ایدر . اك تجددپرور بر لسانله ، اك انقلابکار بر مقصدله یازلمش یگانه اثرمزدر.

فیأتی ۷ بچق مجلدی ۱۰ غروشدر

بو اثر حقنده «رسملی کتاب» مجموعه‌سنده کورولن فقره‌در:

«جلال نوری بکك یکی و یکی اولدیغی قدر مهم وباکر بر موضوعده قلمه آلدقلری بر اثر نفیسدرکه نقینده موقع انتشاره وضع اولنمشدر . مسائل اجتماعیه‌مزك اك مهم بر فصلنی تشکیل

ایدن قادین مسئله‌سی حقنده شایان دقت ومفید برچوق معلومات و مطالعاتی محتویدر . بوتون مندرجاتی بر دقت مخصوصه ایله مطالعه وتدقیق اولنمالیدر. مملکتمزده شرف وناموس دائره‌سنده یشامق ایچون حلنه محتاج اولدیغمز مسائل حیاتیه‌نك اك باشلیجه‌لرندن بری‌ده شبهه‌سز قادین مسئله‌سیدر . بو نقطهٔ نظردن اثری بو مسئلهٔ معضله‌ده مفید و معقول بر باشلانغیج اوله‌رق قبول ایده‌بیلیرز . مطالعه‌سی هرکسه توصیه اولنور .

۱۳۲۷ سلانیك اتحاد و ترقی قونغره‌سنه

جلال نوری بكك مخطره‌سی

بتون مصائبی اولدن کشف ایدر جالب مراق بر مخطره‌در .

فیأتی ۲ غروشدر

عبدهٔ ابلیس

جلال نوری بکك پدرعالیقدرلری، عیانلن نوری بك افندی حضرتلری طرفندن یازلمش یزیدیلر حقنده تدقیقات مهمه‌یی محتوی بر اثردر . فیأتی ۱۰۰ پاره‌در .

تاریخ تدنّیات عثمانیّه
و
مقدّرات تاریخیّه

انحطاطمزك اسباب وسوائق تاریخیه و روحیه‌سنی کوستررر بو ایکی جلد شو صوڭ زمانلرده ملتمزی الڭ زیاده دوشوندیرن اثرلردر . بو درجه‌ده آچیق و قطعی بر لسان ایله نقائصمزدن بحثه بو کونه قدر کیمسه جسارت ایده‌مامش ایدی . نسخه‌لر بر قاچ کون ایچنده کاملاً توکندیکندن کتبخانهٔ عاجزانه‌مزجه تکرار طبع ایدلمشدر . ایکی اثر مؤلف طرفندن توحید ایدیله‌رك باشدن آشاغی تصحیح وبرفصل مهم علاوه ایدلمشدر . فیأتی ۱۵ مجلدی ۱۷ بچق غروشدر . مواد اساسیه‌سی شونلردن عبارتدر :

تدنیات داخلیه، عنصریه، اداریه، اقتصادیه، بدنیه، اخلاقیه، دینیه، فکریه ، خصوصیه، خارجیه . — قادین . معیشت، ادبیات مسئله‌لری . — شیمهٔ تتبع . — قدرنادانی . — استانبول مسئله‌سی . — کوستاو لوبونك نظریاتی وبز . — هزیمتك اسباب غیرعسکریه‌سی . — تبعهٔ خرستیانیه‌نك استخلاصی . — تاریخ استقبال: بعث بعدالانحطاط . — شاه دارو . — وطن ، ملت ، دین حسلری .

مقایسات تاریخیه: اندلس، روما ، قدیم یونانستان ، بیزانس ، تاتار حکومتلری ایله حکومت عثمانیه . -- تجدد وترقی نصل اولور ؛ روسیه.

جناب شهاب‌الدین ، سلیمان نظیف و عبدالله جودت بکلرك تقریضات و مطالعات مهمه‌لری .

جلال نوری بکك فرانسزجه اثرلری :

	Pstr.	Para
Cauchemar !	15	—
Une année de liberté	2	—
Le Droit public et l'Islam	4	—
Le diable promu «Dieu»	4	—

جلال نوری بکك دردست طبع بولنان آثاری

قطب مصحبه‌لری

مشاهدات ، محاکمات ، مقایسات ، حکایات ، استغراقات و تسائیلاتی محتوی مصور بر اثردر . قریباً نشر اولنه‌جقدر .

تاریخ استقبال

بتون مسائل فکریهٔ حاضره‌یی احتوا ایده‌جك و اعتقادات اسلامیه‌نك بر نهج شرعی ، تعدیلی لزومنی میدانه قویه‌جقدر . شمدی‌یه قدر بو قدر مهم مسائل اعتقادیه و فکریه مملکتمزده موضوع مباحثه اولمامشدی . بوده پك یقین زمانده چیقاجقدر .

اقوم السیر

(جواب)

قیلیج زاده حقی بك طرفندن نشر اولنان «اعتقادات باطله‌یه اعلان حرب» نامنده‌کی اثرده مندرج « اقوم السیر » فقره‌سنه باب مشیخت مکتوبی قلمی مسودی دوزجه‌لی یوسف سعاد افندی طرفندن یازلمش بر جوابدر . یوسف سعاد افندینك مقدما یازمش اولدقلری مفصل « اقوم السیر » ی ، قیلیج زاده حقی بکك « اعتقادات باطله‌یه اعلان حرب » ی اوقویانلر بهمه حال بو اثری‌ده اوقوملیدرلر .

فیأتی ۱ غروشدر .

صوك جواب

قیلیج زاده حقی بك طرفندن بالاده‌کی « اقوم السیر » « جواب اولمق اوزره یازلمش درت فورمه‌لق بر اثردر . صوك جواب » موی الیهك «اعتقادات باطله‌یه اعلان حرب» سرنامه‌لی اثرینه ذیل مقامنده‌در ، برنجی کتاب ۵ بو ذیل ایسه یالکز ۲ غروش فیأتله صاتلقده‌در .

فیئاتی بش غروشدر

اجتهاد

اقتصادی ، اجتماعی ، ادبی مجموعه

هر هفته پنجشنبه کونلری چیقار حریت فکریه خادمیدر . سنه‌لك آبونه بدلی ٥٤ ، آلتی آیلغی ٣٠ غروشدر. ممالك اجنبیه ایچین سنه‌لکی ١٥ فرانق، آلتی آیلغی ٨ فرانقدر .

کتبخانهٔ اجتهاد

ك

اك مهم ادبی اجزاسی شونلردر :

کیوم تل — (شیلله‌رك) فاجعه‌سی‌در. مترجمی: عبدالله جودت بكدر . فیٔ ٧ ١/٢ غروش .

هاملت — (شکسپیر) ك فاجعه‌سی‌در . مترجمی : عبدالله جودت . فیٔ ١٠ غروش .

ماقبث — (شکسپیر) ك مهم فاجعه‌سی‌در ؛ فیٔ ٥ غروش .

ژول سزار —(شکسپیر)ك فاجعه‌سی فیٔ ٥ غروش.

قرال لیر — (شکسپیر)كدر . دردست نشردر.

بو کتابلرك مرجعی جغال اوغلنده دارالمعلمین قارشیسنده («اجتهاد» اداره‌سی) در.